

Dokumentation av Dokumentation av alkoholkonsumtion enligt Timeline Follow-Back_2025- 10-17

Nationell arbetsgrupp (NAG) strukturerad vårdinformation inom
specialistpsykiatri

Innehåll

Introduktion	3
Målgrupp	3
Syfte.....	3
Bakgrund och behov.....	3
Kort om Timeline Follow-Back.....	4
Användningsområde	4
Metod	4
Kravställning	4
Avgränsningar.....	4
Arbetsätt och deltagare	4
Utgångspunkter och omvärldsbevakning.....	4
Resultat.....	5
Verksamhetsbehov.....	5
Informationsmodell.....	5
Verksamhetsregler	5
Enheter	5
.....	6
Mätperiod.....	6
Annan relevant information att fånga.....	6
Informationsöverföring	6
Förankring och test.....	7
Anvisningar för användning.....	7
Villkor för användning av TLFB	7
Villkor för användning av Snomed CT	8
Ägarskap och förvaltning.....	8
Förvaltningsorganisation	8
Uppdateringar	8
Kontaktuppgifter	8
Referenser	8

Introduktion

Målgrupp

Konfiguratorer av vårdinformationssystem.

Syfte

Enhetliga termer och struktur för dokumentation av alkoholkonsumtion enligt Timeline Follow-Back (TLFB) [R1].

Bakgrund och behov

Behov

Upptäckt av riskbruk och behandling av skadligt bruk eller beroende av alkohol ingår i uppdragen för primärvård, allmänpsykiatri och specialiserad beroendevård. Det finns behov av att följa upp behandlingseffekt på standardiserat sätt. Behovet gäller främst att kunna mäta förändring i alkoholkonsumtion under och efter genomgången behandling. Det handlar inte om att mäta hur konsumtionen ser ut generellt sett, t.ex. under en typisk vecka.

NAG strukturerad vårdinformation inom specialistpsykiatri har med stöd av NAG missbruk och beroende bedömt att TLFB är en lämplig inhämtningsmetod för att fånga alkoholkonsumtion utifrån verksamheternas behov. Detta grundar sig främst på följande:

- TLFB ingår i Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende, där rekommendationen ligger på 5 på skalan 1-10 (lägre är bättre) [R2].
- TLFB omnämns i Nationellt vård- och insatsprogram (VIP) missbruk och beroende [R3].
- TLFB ingår i kvalitetsregistret Bättre Beroendevård (där mäter man senaste 30 dagarna) [R4].
- TLFB rekommenderas i SibeR:s utredning "Förslag på utvärdering av behandlingseffekt vid internetbaserade program för alkoholbrukssyndrom inför anslutning till SibeR" (tidsperiod "senaste 7 dagarna") [R5].
- Region Stockholm har skapat ett webbformulär för "Alkoholkonsumtion den senaste veckan enligt TLFB" uttryckt som standardglas per vecka. I arbetet har förankring skett med processägare för missbruk och beroende inom regionens primärvård och beroendevård. Det finns således ett genomarbetat exempel på inmatningsformulär att utgå ifrån i det nationella arbetet.

SibeRs utredning motiverar varför andra närliggande instrument inte är lämpliga för att mäta behandlingseffekt. T.ex. nämns att AUDIT inte är lämpligt eftersom det är utvecklat för screening och inte för utfall.

Det finns troligtvis stor variation på hur TLFB används i regionerna eftersom det inte finns några tydliga riktlinjer kring hur informationen som samlas in ska dokumenteras (t.ex. vad gäller tidsperioder och enheter). Ett nationellt informatikarbete kan bidra till mer enhetlighet och möjliggöra förbättrad sökning och återanvändning av information.

Kort om Timeline Follow-Back

Timeline follow-back (TLFB) är en metod för att strukturerat kartlägga förekomst av ett specifikt beteende inom en given tidsram, typiskt sett konsumtion av alkohol, narkotika, hasardspel eller andra problemvållande överskotts beteenden. Vid mätning av alkohol är det vanligtvis summan av antal standardglas per dag som anges retrospektivt. Kartläggning omfattar vanligtvis senaste 7, 28, 30 eller 90 dagarna, och utförs antingen i intervjuform eller som självskattning på papper eller via internet.

Från data på dagsnivå är det möjligt att på aggregerad tidsnivå (t.ex. vecka) beräkna en rad olika utfallsmått, exempelvis totalt antal standardglas, antal dagar med högkonsumtion, antal nyktra dagar, genomsnittlig konsumtion per dryckesdag med mera. Eftersom alkohol kan beskrivas i standardiserade enheter, är det både meningsfullt och möjligt att mäta konsumtion i mängd (omvandlingsbart till gram ren alkohol).

TLFB för alkoholkonsumtion är avsett att användas för ungdomar och vuxna [R3, R6].

Användningsområde

Den informatiska specifikationen är tänkt att användas för konfiguration av vårdinformati-
onsystem.

Metod

Kravställning

NPO psykisk hälsa är kravställare angående vilken information som är relevant att dokumentera. NSG/NAG strukturerad vårdinformation är kravställare angående format på de informatiska specifikationer som tas fram.

Avgränsningar

Uppdraget omfattar att ta fram underlag för konfigurering av dokumentationsmallar för vårdprofessionens dokumentation av en patients alkoholkonsumtion, som inhämtats genom metoden TLFB. Uppdraget omfattar inte att ta fram motsvarande patientformulär eftersom det planeras att göras inom SKR:s och Ineras förvaltning av patientrapporterade mått, Nationell Formulärsamling.

Arbetsätt och deltagare

Den informatiska specifikationen har tagits fram av NAG strukturerad vårdinformation inom specialistpsykiatrin. Sakkunskap har inhämtats från NAG missbruk och beroende och Beroendecentrum Stockholm.

Utgångspunkter och omvärldsbevakning

Utgångspunkter för arbetet finns listade ovan under Behov.

Resultat

Verksamhetsbehov

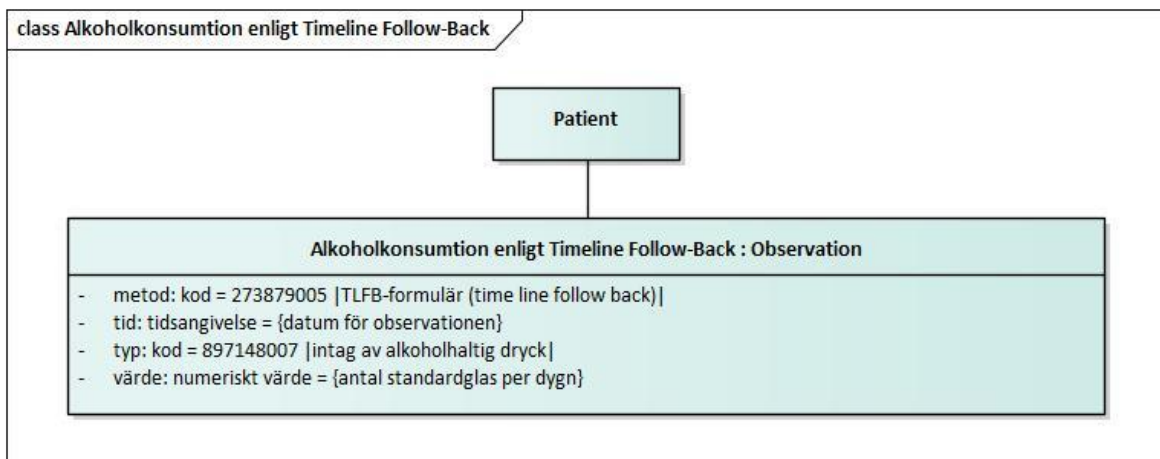
För att möjliggöra generering/beräkning av olika typer av utfallsmått som är relevanta i vården av patienten behöver uppgift om alkoholkonsumtion dokumenteras per veckodag. Den mätperiod som är mest gångbar för olika typer av verksamheter är 7 dagar.

Hur informationen sedan presenteras och eventuellt aggregeras i journalsystemets gränssnitt kan behöva variera utifrån professionens behov. Tre rekommenderade utfallsmått har identifierats under arbetets gång med hjälp av sakkunniga på uppdrag av NAG missbruk och beroende. Dessa är:

- Totalt antal standardglas under en sjudagarsperiod
- Antal dagar med >0 standardglas under en sjudagarsperiod
- Högsta antalet standardglas en enskild dag under en sjudagarsperiod

Måtten grundar sig på ORBITAL Core Outcome Set (<https://www.jsad.com/doi/full/10.15288/jsad.2021.82.638>) och ligger till grund för Nationella riktlinjer. Det första måttet bedöms som viktigast för uppföljning av intervention. Det tredje är framför allt viktigt för att fånga individer som dricker relativt sällan men mycket per tillfälle, framför allt ungdomar och unga vuxna.

Informationsmodell

Figur 1 Tillämpad informationsmodell för alkoholkonsumtion enligt Timeline Follow-Back

Verksamhetsregler

Enheter

Kartläggning av alkoholkonsumtion sker i enheten standardglas per dag. Bilden nedan anger hur olika typer av alkohol omräknas till standardglas.

Figur 2 Bildstöd för beräkning av standardglas

Standardglas anges med heltal.

Mätperiod

Rekommenderad mätperiod är de senaste 7 dagarna.

Annan relevant information att fånga

Det är önskvärt att det går att få information om ifall mätningen av alkoholkonsumtion har gjorts före eller efter behandling, för att kunna utvärdera effekt av behandling. I praktiken kan det dock vara en utmaning att fånga tidpunkt för avslut av behandling. Hur avslut av behandling ska hanteras informatiskt är en större fråga och ingår därför inte i denna specifikation.

Informationsöverföring

Nedan beskrivs hur information om alkoholkonsumtion enligt TLFB bör överföras till olika källor via den nationella tjänsteplattformen.

Tjänstekontrakt

clinicalprocess:healthcond:basic:GetObservation 1.0

Alkoholkonsumtion enligt TLFB : Observation

Attribut	Beskrivning	Datatyp	Kodverk	Fältnamn i TK
typ	Kod och klartext för alkoholkonsumtion	CVType (1)	897148007 intag av alkoholhaltig dryck	[observation.type]

			Kodsystem: 1.2.752.116.2.1.1 (Snomed CT-SE)	
värde	Numeriskt värde och enhet	PQType (1)	Värde: anges med ett heltal Enhet: /d = per dygn {antal standardglas per dygn}	[observation.value.pq.value] [observation.value.pq.unit]
metod	Kod och klartext för inhämtningsmetod	CVType (1)	273879005 TLFB-formulär (time line follow back) Kodsystem: 1.2.752.116.2.1.1 (Snomed CT-SE)	[observation.method]
tid	Datum för observationen	TimeStampType (1)	ÅÅÅÅMMDD	[observation.time]

Förankring och test

Specifikationen pilottestades under hösten 2024 – våren 2025 av fyra regioner:

- Region Kalmar
- Region Västmanland
- Region Jönköping
- Region Stockholm

Fokus för regionerna Västmanland, Jönköping och Stockholm var en informatisk/systemteknisk analys av hur de framtagna specifikationerna skulle kunna implementeras i deras vårdinformationssystem. Region Kalmar involverade även psykiatriverksamheten och gjorde ett mer fördjupat test än övriga regioner.

Anvisningar för användning

Villkor för användning av TLFB

Enligt VIP missbruk och beroende [R3] och Metodguiden för socialt arbete [R6] finns det ingen svensk manual för metoden, däremot finns en kort information i AUDIT- och DUDIT-manualen [R8],

samt i BiB 2010 [R9]. Enligt BiB 2010 finns ett engelskt formulär som är copyrightskyddat men får användas fritt [R9].

Villkor för användning av Snomed CT

De koder som hör till modellerna är hämtade från Snomed CT. Vid användning av Snomed CT i ett informationssystem är det ett krav att både leverantör och användare (mottagande organisation) har licens till Snomed CT. Socialstyrelsen tillhandahåller licens kostnadsfritt för den svenska och internationella versionen av begreppssystemet Snomed CT, för mer information se <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/e-halsa/snomed-ct/>.

Ägarskap och förvaltning

Förvaltningsorganisation

NPO psykisk hälsa är förvaltningsansvarig för det kliniska innehållet i specifikationen. NAG informatikstöd kunskapsstyrning under NSG hälsodata är förvaltningsansvarig för de informatiska beskrivningarna.

Uppdateringar

Specifikationens innehåll kan komma att förändras om NPO psykisk hälsa avser att göra uppdateringar eller om det sker förändringar i Snomed CT:s innehåll. Den svenska versionen av Snomed CT utkommer i två releaser per år (sista maj resp. sista november). Vid varje ny release kontrolleras om några förändringar har skett som påverkar de Snomed CT-koder som ingår i specifikationen. Om ändringar görs kommer de att visas i en ändringslogg.

Kontaktuppgifter

Vid frågor eller synpunkter, kontakta kunskapsstyrning-vard@skr.se.

Referenser

Namn	Dokument	Länk
R1	Timeline Follow-Back: A Technique for Assessing Self-Reported Alcohol Consumption (Sobell & Sobell 1992)	https://www.researchgate.net/publication/302560618_Timeline_follow-back_A_technique_for_assessing_self-reported_alcohol_consumption
R2	Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende (Socialstyrelsen)	https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/regler-och-riktlinjer/nationella-riktlinjer/riktlinjer-och-utvarderingar/missbruk-och-beroende/

R3	Nationellt vård- och insatsprogram (VIP) missbruk och beroende (NPO psykisk hälsa)	https://www.vardochinsats.se/missbruk-och-beroende/
R4	Kvalitetsregistret Bättre Beroendevård	https://battreberoendevard.registercentrum.se/
R5	Förslag på utvärdering av behandlingseffekt vid internetbaserade program för alkoholbrukssyndrom inför anslutning till SibeR (Philip Lindner, eStöd Beroendecentrum Stockholm och Karolinska Institutet)	
R6	Metodguiden för socialt arbete (Socialstyrelsen)	https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/
R7	Tjänstekontraktbeskrivning för tjänstekontrakt GetObservations 1.0	https://rivta.se/tkview/#/domain/clinicalprocess:healthcond:basic
R8	AUDIT & DUDIT, Identifiera problem med alkohol och droger (Berman, Wennberg & Källmén)	https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/audit-dudit-identifiera-problem-med-alkohol-och-droger.pdf
R9	Bedömningsinstrument inom behandling och forskning för missbruks- och beroendevård (BiB 2010) (Statens institutionsstyrelse)	https://www.statinst.se/contentassets/831680d407a94f00a69d6bf2cfa0a27f/bib-2010-bedomningsinstrument-inom-behandling-och-forskning-for-missbruks-och-beroendevard.pdf